

*žene u crnom
beograd*

Izveštaj

**Izveštaj – januar,
februar, mart i april
2021.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrn timer.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrn timer.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju..

Izveštaj

januar, februar,
mart i april
2021.

U ovom izveštajnom periodu organizovale smo sedam (7) akcija,
a takođe smo aktivno učestvovala i u drugim uličnim akcijama:

Ulične akcije:

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke,antifašističke,antiratne,antirasističke,antimilitarističke...

KOMEMORACIJE/OBELEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA NAD CIVILNIM STANOVNIŠTVOM, TOKOM I NAKON RATOVA, NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

Beograd, 27. februar

„Pamtimo zločin u Štrpcima“ – povodom 28 godišnjice zločina u Štrpcima, Žene u crnom su u Knez Mihailovoj ulici, u Beogradu, organizovale stajanje u crnini i čitanju.

Na stajanju su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Odavde je krenuo voz smrti broj 671
- Voz je stao u 15.48h
- Oteti i ubijeni su: imena žrtava
- 27.02.1993. – Pripadnici srpske paravojne formacije Osvetnici iz voza na pruzi Beograd–Bar su oteli putnike bošnjačke nacionalnosti
- Pamtimo zločin u Štrpcima (27.02.1993-27.02.2021.)
- Solidarnost
- Odgovornost

Na stajanju je bilo prisutno dvadesetak (20) aktivistkinja i aktivista. Stajanje je proteklo uz par nacionalističkih incidenata.

Prijepolje, 27. februar – Ispred spomen ploče u Prijepolju, obeležena je 28 godišnjica od zločina u Štrpcima. Aktivistkinje udruženja građana Žene Polimlja iz Prijepolja (Srbija) i *Bona Fide* iz Pljevalja (Crna Gora), a u ime Mreže Žena u crnom, zajedno sa porodicama žrtava odale su počast žrtvama zločina u Štrpcima.

Beograd, 6. april „Pamtimo početak rata u Bosni i Hercegovini“

- na 29 godišnjicu početka rata u BiH i opsade Sarajeva, 6. aprila 1992. godine, Žene u crnom su organizovale stajanje u crnini i ćutanju, u Knez Mihailovoj ulici u Beogradu.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Žene u crnom
- Solidarnost
- Odgovornost
- Pamtimo zločine počinjene u naše ime
- Pamtimo žene silovane u ratu
- Stop slavljenju ratnih zločina
- Stop negiranju haških presuda

Žene u crnom, 1991 →

Beograd, 29. mart

–U ratu u BiH (1992-1995): Ubijeno je 97.207 ljudi; Silovano je oko 20.000 žena; U opsadi Sarajeva dugoj 1.425 dana ubijeno je 11.000 ljudi; Bilo je oko 1.300 logora kroz koje je prošlo oko 200.000 ljudi; U genocidu u Srebrenici ubijeno je 8.372 ljudi...

Na protestu je bilo prisutno oko dvadesetak (20) aktivistkinja i aktivista. U par navrata, par prolaznika i prolaznica su dobacivali nacionalističke uvrede aktivistkinjama.

– **Predaja protestne note predsedniku Ruske federacije V.V Putinu u ambasadi Ruske federacije u Beogradu** – povodom nastavka represije nad građankama i građanima Rusije, posebno Republike Ingušetije koji na miroljubiv način iskazuju neslaganje sa politikom ruske vlade i lokalnih vlasti u Ingušetiji. U noti smo izrazili solidarnost sa opravdanim zahtevima Centra za ljudska prava Memorijal.

Beograd, 23. april

“**Zašto?**”- povodom 22 godišnjice ubistva 16 radnika u Radio Televizije Srbije/RTS-a u Nato bombardovanju (1999.), u znak saosećanja i solidarnosti sa porodicama ubijenih a ispred spomenika **Zašto?** u Tašmajdanskom parku, aktivisti/kinje su učestvovali 23. aprila na komemorativnim skupovima (u 2:06 i 14:06).

U ovim komemorativnim skupovima učestvovalo je oko dvadeset (20) aktivistkinja i aktivisti Žena u crnom, Beograd, Udruženje Žena Srebrenice iz Tuzle, Udruženja građanki “Anima” iz Đulića kod Zvornika (Bosna i Hercegovina) i omladinske grupe “Llvrit” iz Preševa (jug Srbije).

FEMINISTIČKE, ANTIFAŠISTIČKE, ANTIRATNE, ANTIRASISTIČKE, ANTIMILITARISTIČKE AKCIJE:

U ovom periodu organizovale smo sledeće ulične akcije:

Beograd, 21. mart

„**Stop rasizmu!**“ – povodom 21. marta – Međunarodnog dana protiv rasizma, Žene u crnom su organizovale protest u Knez Mihailovoj ulici, u Beogradu.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Stop rasizmu
- 21. mart – Dan borbe protiv rasizma
- Žene u crnom
- Jedna rasa – ljudska rasa
- Koliko jezika znaš – toliko vrediš!, na srpskom i albanskom jeziku
- Protiv rasizma
- Stop diskriminaciji i govoru mržnje!, na srpskom i albanskom jeziku

Na protestu su pročitana tri primera diskriminatornog ponašanja državnih institucija i njenih predstavnika prema pripadnicima albanske nacionalne zajednice u Srbiji. Izvedena je scenska akcija 'Stop rasizmu', koja se odvijala naizmenično na srpskom i albanskom jeziku,

21. mart –DAN BORBE PROTIV RASIZMA

Stop rasizmu!

Koliko jezika znaš, toliko vrediš – učimo albanski!

Navedeni su primeri diskriminacije:

1. Presudom Višeg suda, početkom februara 2021. odbačena je kao neosnovana tužba Nacionalnog saveta Albanaca protiv bivšeg ministra odbrane i sadašnjeg ministra policije A. Vulina za govor mržnje i diskriminacije zbog upotrebe reči 'Šiptar'

"Ko izaziva ili raspiruje nacionalnu, rasnu ili versku mržnje ili netrpeljivost među narodima i etničkim zajednicama koje žive u Srbiji kazniće se zatvorom..." – član 317 Krivičnog zakona Republike Srbije.

Stop govoru mržnje!

Stop govoru mržnje!

21 Mars

21 Mars –Dita kundër racizmit

Ndal racizmin!

Ndal racizmin!

Sa më shumë gjuhë të dini, aq më shumë vleni - ne mësojmë shqip!

- Me aktgjykimin e Gjykatës së Lartë, në fillim të muajit shkurt është refuzuar si e pabazuar padia e Këshillit Kombëtar të Shqiptarëve kundër ish-Ministrit të Mbrojtjes dhe Ministrit aktual të Policisë A. Vulin për gjuhë urrejtje dhe diskriminim për shkak të përdorimit të fjalës " Shiptar".

"Kushdo që nxit ose shpërndan urrejtje ose mos tolerancë kombëtare, racore ose fetare midis popujve dhe bashkësive etnike që jetojnë në Serbi do të dënohet me burgim..." - neni 317 i Kodit Penal të Republikës së Serbisë.

Ndaloni gjuhën e urrejtjes!

Ndaloni gjuhën e urrejtjes!

1. Poslanik albanske zajednice u Srbiji, Šaip Kamberi obratio se na maternjem jeziku 9. februara 2021. u Skupštini Republike Srbije. Poslanici i poslanice prekidalu su ga grajom i vikom...

"Zakon o Narodnoj skupštini Republike Srbije iz 2010. godine utvrđuje pravo na obraćenje na maternjem jeziku"

Stop rasizmu!

- Deputeti i komunitetit shqiptar në Serbi, Shaip Kamberi, u drejtua në gjuhën e tij amtare më 9 shkurt 2021 në Kuvendin e Republikës së Serbisë. Deputetët dhe deputetet e ndërprejnë atë me britma dhe ulërime...

“Ligji për Asambleenë Kombëtare të Republikës së Serbisë nga viti 2010 përcakton të drejtën e adresimit në gjuhën amtare”

Ndal racizmin!

2. Ragmi Mustafi, presidenti Nacionalnog saveta Albanaca u Srbiji, pozvan je na Prekršajni sud u Vranju, okrivljen je za kršenje zakona o zastavi Srbije jer je 28. novembra 2020. godine istakao albansku zastavu u sedištu Nacionalnog saveta Albanaca u Bujanovcu”

“Ustav Srbije, član 79 propisuje da nacionalne manjine same određuju svoje simbole i da imaju pravo da ih ističu”

Stop diskriminaciji!

- Ragmi Mustafi, Kryetar i Këshillit Kombëtar të Shqiptarëve në Serbi, është thirrur në Gjykatën për Kundërvajtje në Vranje dhe akuzohet për shkelje të ligjit për flamurin e Serbisë sepse më 28 nëntor 2020 ai shfaqti flamurin Shqiptar në selinë e Këshillit Kombëtar të Shqiptarëve në Bujanoc.

“Kushtetuta e Serbisë, neni 79 përcakton që pakicat kombëtare përcaktojnë vetë simbolet e tyre dhe kanë të drejtë t’i shfaqin/ shpalosin ato”

Ndaloni diskriminimin!

U protestu je učestvovalo oko tridesetak **(30)** aktivistkinja iz aktivista iz: Đulića, Tuzle (Bosna i Hercegovina); Pljevalja, Kotora (Crna Gora); Preševa, Zaječara, Subotice, Kraljeva, Pančeva, Novog Sada, Beograda (Srbija).

Jagodina, 26. april

„**Pravda za žrtve – kazna za počinioc!**“ - aktivistkinje i aktivisti Žena u crnom su učestvovali u protestu ispred policijske stanice, u kojoj je Marinika Tepić, potpredsednica opozicione ‘Stranke slobode i pravde’, davala izjavu. Naime, Marinika Tepić je 19. aprila izjavila: “Podvođenje žena, devojaka i devojčica gotovo je svakodnevnica u Jagodini, privatnom gradu Dragana Markovića Palme, koji je predsednik Skupštine Jagodine i koalicioni partner Ivica Dačića i Aleksandra Vučića”. Protiv Marinike Tepić krivične prijave podnele su 393 žene iz gradske uprave Jagodine zbog navodnog „izazivanja panike i nereda”. Osnovano se sumnja u nepristrasnu istragu, a zbog opravdanog straha svedokinja i pritiska na njih od strane D.P. Palma, zahteva se da postupak bude izmešten iz Jagodine.

U protestu održanom u znak podrške devojčicama i ženama koje su preživele podvođenje i bile žrtve pedofilije, učestvovali su: Lezbejska i

gej solidarna mreža, Ne davimo Beograd, Ženska solidarnost, Žene u crnom. Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

Pravda za žrtve, kazna za počinioce

Lezbejke i gejevi protiv pedofilije i podvođenja

Niste same!

Štiti li država svoju decu?

Da se čuje naš glas!

Nema nedodirljivih!

Progovorite iz srca, a ne iz straha!

Vaša moć je veća od moćnika!

Stop trgovini ljudima, Tu smo...

Žene u crnom su izrazile punu podršku žrtvama seksualnog nasilja, kao i nadu da će tužilaštvo pokrenuti sudski postupak protiv osumnjičenog, koji će za sve svoje seksualne zločine biti adekvatno kažnjen.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONA PRAVDA

– FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

KAŽNJIVOST ZLOČINA

– put do pravednog mira: praćenje suđenja u Specijalnom sudu

– u ovom izveštajnom periodu suđenja su, zbog epidemiološke situacije, ili otkazivana ili bila zatvorena za javnost.

Suočavanje s prošlošću

– **zajedničko promišljanje** (susreti, predavanja...) u organizaciji ŽUC-a i srodnih organizacija civilnog društva:

8. mart

– **Panel o tranzicionoj pravdi 'Reintegracija žrtava/preživelih i kazivanje istine'** (Reintegracion de Sobrevivientes y Decir la Verdad/ sa fokusom na seksualne zločine u ratu. O svojim iskustvima u radu govorile su: *Marina Galjeko Sapata*/Marina Gallego Zapata, Mirovna putanja/Ruta pacifica iz Kolumbije, *Ajna Jusić*, Zaboravljena deca u ratu iz BiH, *Galuh Wandita*, Azijski centar za pravdu i prava/Asia Justice and Rights, Istočni Timor/Indonezija i

Staća Zajović, Žene u crnom, Beograd. Online panel je organizovao Fond za humanitarno pravo, Beograd, a u okviru projekta Globalne inicijative za pravdu, istinu i pomirenje/Global Initiative for Justice, Truth and Reconciliation.

9.mart

– **O ženskom mirovnom aktivizmu tokom ratova 90-ih u Jugoslaviji**, online panel u organizaciji udruženja 'Peščanik' iz Kruševca, na kojem su govorile: *Igballe Rogova* iz Prištine, *Nuna Zvizdić* iz Sarajeva, *Nela Pamuković* iz Zagreba, *Lepa Mlađenović* i *Staća Zajović* iz Beograda. Razgovor je moderirala *Snežana Obrenović* iz Kraljeva. Panel je organizovan u okviru projekta udruženja 'Peščanik' 'Žene za mir i bezbednost: ka mapiranju dobrosusedskih odnosa između Srbije i Kosova'.

10.,11.,i 12. mart

–**„Jačanje žena pogođenih ratnim seksualnim i rodno zasnovanim nasiljem na Zapadnom Balkanu – za kulturu priznavanja i pomirenja”** (*“Amplifying Voices of Women affected by war-related SGBV in the Western Balkan- For a culture of Recognition and Reconciliation”*). radni sastanci u okviru regionalnog projekta učestvovala aktivistkinje partnerskih sa Kosova, BiH, Srbije (Autonomni ženski centar, Inicijativa mladih za ljudska prava i Žene u crnom), kao i predstavnice fondacije medica mondiale, Nemačka, koje podržavaju navedeni projekat.

25. mart

“Pravda za žrtve seksualnog nasilja u konfliktima: izazovi i perspective”/Justice for Sexual Violence in Conflicts: Challenges and Prospects; online panel o iskustvima restorativne/isceliteljske pravde za žrtve i preživele seksualnog nasilja. Na online panelu govorile su aktivistkinje: *Shyamala Gomez*, Center for Equality and Justice (Šri Lanka), *Mona Zeineddine*, Women Now for Development (Syria), *Staća Zajović*, Žene u crnom (Srbija); međunarodne ekspertkinje *Paolina Massidda* (International Criminal Court/ Međunarodni krivični sud, Hag), *Jehanne Henry* (konsultatkinja ministra pravde Sudana/Sudan Minister of Justice) i *Georgina Mendoza Solorio* (Odeljenje za Ženska ljudska prava i rod, ONCHR/ Women’s Human Rights and Gender Section, OHCHR). Panel su organizovale Global Fund for Women, SAD i Women Rights Action, Sudan.

26. mart

“O antiratnom aktivističkom angažmanu ŽUC-a” (sa fokusom na rod-nacionalizam-militarizam) predavanje online održala *Staća Zajović*, u okviru *Ženergija – digitalna platforma neformalne grupe ‘namenjena devojkama koje žele da znaju više’*.

16. april

“Pamtimo antiratni otpor devedesetih” - solidarna poseta Adi/ Vojvodina, gde smo se susreli sa Ištvanom Vebelom/Isztvan Vebel, aktivistom Centra za antiratnu akciju Ada, zajedno sa njim obišli

lokalno groblje na kojem je sahranjena Vera Vebel, antiratna aktivistkinja, preminula 2020. Pregledom arhive navadenog Centra, započete su pripreme za izradu publikacije o antiratnom otporu u Adi tokom 90-ih - aktivnostima Centra za antiratnu akciju –ogranak u Adi. Dogovorene su zajedničke aktivnosti u narednom periodu. U Adi su bile aktivistkinje ŽUC-a: Violeta, Staša, Zorica.

MREŽE, KOALICIJE – UZAJAMNA PODRŠKA I SOLIDARNOST

Žene u crnom su pokretačice ili aktivne učesnice brojnih regionalnih mreža, koalicija i saveza, aktivne učesnice u aktivnostima srodnih organizacija radi jačanja uzajamne podrške, solidarnosti, civilnog društva i demokratije u Srbiji i u celoj regiji.

Sastanak Mreže Žena u crnom, 19, 20. i 21. marta 2021.

u Radmilovcu kod Beograda

Sastanku je prisustvovalo 39 osoba 18 gradova: Bosne i Hercegovine (3 - Tuzla, Sarajevo i Đulići); Crne Gore (2 – Pljevlja i Kotor); Hrvatska (1- iz Zagreba) i Srbije (33 – Beograd, Kraljevo, Kruševac, Leskovac, Novi Sad, Pančevo, Preševo, Vlasotince, Zaječar) i putem skajpa su učestvovali: Magdalena Štandara/ Sztandara, Krakov/Poljska, Srđan Knežević Sićko, Minhen/ Nemačka i Igor Seke, Meksiko.

19. mart (petak)

Sastanak Mreže počeo je odavanjem počasti – Omažom ženama i muškarcima koje/i više nisu sa nama (Vera Vebel, Vesna Kesić, Mira Furlan, Đorđe Balašević...)

U slici i reči – o aktivnostima Mreže Žene u crnom Srbije, u prethodnom periodu (od sastanaka Mreže – od septembra 2020.)

- *Suočavanje s prošlošću* - ulične akcije, posećivanje mesta zločina, suđenja pred Specijalnim sudom u Beogradu (Miloš Urošević, Ramiz Berbić...)
- *Solidarnost je naša snaga* – akcije solidarne podrške tokom suđenja u Ivanjici (zbog pogibije radnika Milomira Milivojevića i Milojka Ignjatovića 14.7.2017, u fabrici 'Milan Blagojević-Namenska); akcije solidarnosti tokom pandemije; akcije podrške i pomoći izbeglicama (Nastasja Radović, Violeta Đikanović, Ramiz Berbić, Sabina Talović)
- *Ženski mirovni aktivizam, feministički diskusioni kružoci* - obrazovni programi (Suvada Selimović, Staša Zajović)
- *Kratki kvantitativni prikaz aktivnosti ŽUC-a u 2020.*

U drugom delu predstavljene su **aktivnosti grupa iz Mreže ŽUC-a**, a koje su od prethodnog sastanka bile izuzetno važne u njihovoj sredini, u regiji:

Art Veliju/Art Veliu, O omladinskoj grupi Livrit, Preševo: 'Ime naše grupe znači Ustani/Mrdni se/Pokreni se! Na jedan urbani način stvorili smo javni prostor za studente, srednjoškolce, ali prostor mogu da koriste svi stanovnici Preševa. Počeli smo sa klubom mladih, napravili smo grupe, sastajemo se u našem prostoru i razgovaramo o temama koje su nam važne. Napravili smo i grupu za film. Imamo časove joge sa instruktorom. Takođe, učestvujemo u zajedničim projektima sa opštinom. Dizajnirali smo majice sa znakom pitanja. Pokazaćemo vam video da vidite kakav je nekada bio naš prostor, a kakav je on sada. Mi smo ga sami sredili. Prostor je iz devetnaestog veka, jedna od najstarijih zgrada u centru grada.'

Bratislav Stamenković: „I ja se pitam“, Leskovac: Inicijativu smo pokrenuli 2020. godine, trenutno okuplja aktivnih 15 članova, održavamo kontakte sa velikim brojem ljudi u okolnim naseljima. Osnovni cilj ove inicijative je pružanje pomoći građanima da sami zastupaju svoje interese, vršenje pritisaka na gradsku vlast da u 2020. organizuje javnu raspravu o budžetu kako bi građanstvo moglo da utiče na trošenje javnih sredstava. Istovremeno delujemo na dva koloseka: kontroli vlasti i doprinosu zajednici putem stalnih kontakata na terenu. Pokrenuli smo razne aktivnosti: obrazovanje građana o budžetu i načinu na koji građani mogu da utiču na budžet; o važnosti decentralizacije za pravedan razvoj; osnaživanja zajednica na selu. Konačan cilj će biti mapiranje potreba, mogućnosti, aktivnosti koje bi trebalo da sprovede selo ili naselje, da bi u svojim rukama imali alat kojim bi se borili sa problemima. Takođe smo pokrenuli i brojne i uspešne humanitarne akcije.

Magdalena Štandara/Magdalena Sztandara, profesorka Jagelonskog univerziteta u Krakovu, feministička aktivistkinja govorila (skajpom).

“U Poljskoj je Ustavni sud doneo odluku da se zabrani pravo na abortus ukoliko je plod oštećen. Abortus je moguć samo ako je posledica silovanja ili ako je ugrožen život majke. Zbog toga su žene izašle na ulice i počeo je protest, izašlo je hiljade ljude širom zemlje. Nažalost, ovi protesti nisu blokirali zakon, ali se pokrenula javna rasprava o abortusu”. Magdalena je naglasila da je na protestima bilo ‘puno mladih ljudi, koji nikada nisu izlazili na proteste, sada su izašli na ulice i ne plaše se da izraze svoje mišljenje.

Protesti održavali ispred crkava a postoji jedan paroh koji se bori na našoj strain. Tražimo reproduktivna prava i sekularnu državu, ali su se zahtevi proširili i na druge probleme’.

“Kraljevačka pank hronika” – predstavljanje publikcije Vojkana Trifunovića, istoričara iz Kraljeva/Kragujevca; ‘istorija u senci’/samizdat o antiratnom/antimilitarističkom/antinacionalističkom angažmanu anarho-pank kolektiva iz Kraljeva i drugih gradova.

O knjizi su govorili: *Vojkan Trifunović*, autor, *Dragan Jovanović*, filozof, Beograd; *Lino Veljak*, filozof, Zagreb; *Igor Seke*, aktivista, Ruma/Meksiko i *Srđan Knežević Sičko*, anarho pank kolektiv Hoću?Neću!, Kraljevo/Minhen (putem skajpa), moderirala je Staša Zajović.

Vojkan Trifunović je objasnio kako i zašto je nastala publikacija: ‘Kao istoričar sam prikupljao informacije, a kao akter te scene sam hteo da ostavim pisani trag o njoj. Našao sam puno tragova: plakate, postere, fanzini. To široj javnosti nije bilo poznato, i bilo mi važno da se sva te dešavanja skupe na jednom mestu i objave’.

Knjiga sadrži 15 poglavlja: istorija rok scene u Kraljevu; prvi, drugi i treći talas-kontinuitet razvoja pank scene u Kraljevu. Treći deo knjige posvećen je političkim temama koje su zanimale i zanimaju kraljevačke pank bendove, pre svega *Hoću?Neću!/H?N!* (antiratne akcije i kampanje, prvenstveno za priznanje prava na prigovor savesti, antimekdonalds kampanje, antifa aktivnosti itd.).

Rezime izlaganja ostalih panelista:

“Pravi pank je negovao antimilitaristički i antiratni angažman. Kraljevačke pank grupe su bile antiratne. U Beogradu toga nije bilo. Beograd je bio provincija” (*Dragan Jovanović*).

Lino Veljak je naglasio da su *H?N!* je već početkom Devedesetih uspostavio kontakte sa anarho pank kolektivima iz Hrvatske, pokrenuli su čuveni bilten ‘*Protiv zidova rata, nacionalizma i zla*’; početkom 2000. *H?N!* su imali koncerte po celoj Hrvatskoj, kasnije i u Italiji, Grčkoj i svuda su, pored koncerata, učestvovali na antiranim/antifa tribinama.

„Ogroman je doprinos kolektiva *H?N!* kampanji za priznavanje prava na prigovor savesti (2001-2003.) i to putem koncerata, tribina, prikupljanja potpisa po celoj Srbiji zajedno sa ŽUC-om, Jukom-om i drugim organizacijama. Iako je pravo na prigovor savesti priznato avgusta 2003. režim vodi militarističku kampanju za ponovno uvođenje obaveznog vojnog roka...” (*Sićko i Igor*).

Diskusioni kutak

– o aktuelnim društvenim i političkim dešavanjima – lokalno, regionalno, globalno...

Nermin Vučelj, prof. dr na Katedri za francuski jezik i književnost predstavio je esej francuske filozofkinje *Barbara Stigler*: “O demokratiji u pandemiji” koji se odnosi na zdravlje, istraživanje, obrazovanje...

Tokom diskusije ispoljeni su sledeći stavovi:

- *Zloupotreba pandemije u političke svrhe - manipulacija strahom, horizontalna represija, socijalna distanca, međusobno osuđivanje i nadziranje...* (‘zavladao je strah, prozivanje, osuđivanje, bojkot, paranoja. Pandemija je manipulacija strahom’ (*Jadranka, Sarajevo*);
- *Pooštavanje i ublažavanja epidemioloških mera u funkciji je režimskih potreba (predizbornih mitinga, organizovanog kriminala...) a ne zdravstvene bezbednosti...* (‘Od 01. decembra 2020. do 21. januara 2021. u BiH, na Jahorinu, bilo evidentirano skoro 170.000 ljudi evidentirano! Sva mafija iz Crne Gore, Srbije i Hrvatske je bila tu. Mi smo imali lokalne izbore ove godine. Ograničavali su broj ljudi u javnom prostoru. Mi nismo mogli da se okupljamo, ali pripadnici stranaka su sve mogli’ (*Jadranka*).
- *Sistem konc logora u staračkim domovima najozbiljnije ugrožava zdravlje ljudi u njima...* (‘Moja baka 86 godina je zatvorena godinu dana. Ona se vakcinisala i revakcinisala, morala je kod lekara, kada se vratila bila je osuđena na izolaciju. Kao dete je bila u logoru Jasenovac’ (*Margareta, Subotica*).
- *Nametanje digitalne komunikacija (online, zoom itd.) od strane donatora, pogoduje režimu, oslabljuje ženske grupe, protivrečne informacije i strah često blokiraju aktivistkinje da nastave sa radom...* (‘Te grupe prestaju da rade, režimu odgovara da mi nismo aktivne. A mi nismo aktivne jer se plašimo, ili nemamo novca i žene se plaše. Donatori rade od kuće. Oni nam nameću da mi to isto radimo. To je sramotno’ (*Snežana, Kruševac*).
- *Alternative postoje - neposlušnost prema besmislenim, represivnim, arbitrarnim merama jeste čin odgovornosti...* (‘Stalno smo na terenu, žene, posebno u malim mestima su bile presretne što nas vide. Mi svoju neposlušnost moramo i dalje da negujemo...’ (*Jadranka, Violeta, Beograd*).

Angažovana umetnost – projekcije dokumentarnih filmova

Šarlot Banč – *Strastvena politika/Passionate politics* – Life and Work of Charlotte Bunch (58 min) – dokumentarni film iz 2015. godine govori o životu i radu aktivistkinje za ljudska prava žena Šarlot Banč iz SAD-a. Ona je svoj aktivizam započela kao antiratna aktivistkinja, protestujući protiv rata u Vijetnamu, preko lezbejskog separatističkog kolektiva Furije, pa sve do pokretanja međunarodne kampanje 16 Dana aktivizma protiv nasilja prema ženama, kao i osnivanja Centra za globalno liderstvo žena.; predstavio Miloš Urošević.

Neka je što šarenije – dokumentarni film o prvoj paradi ponosa u Sarajevu, 2019. godine. (15 min.); predstavio Vladimir Joić.

20. mart (subota)

Žene i moć – feministički pristup – centralna tema ovog sastanka Mreže

I sesija,

9:30 – 11:00 – Moć jezika i jezik moći (kritički osvrt na vladajuće (strukturalističke) teorije u Srbiji o moći jezika, propitivanje jezičkog elitizma; o alternativnom pristupu iz perspektive upotrebe jezika, neravnopravnoj raspodeli moći i njenoj zloupotrebi koja proizvodi nejednakost, neravnopravnost i diskriminaciju itd.).

Predavačice: **Svenka Savić**, Novi Sad i **Margareta Bašaragin**, Subotica – Udruženje „Ženske studije i istraživanja“; moderirala: *Snežana Jakovljević*, Peščanik, Kruševac

Posle uvodnih reči, održan je razgovor u kome su se iskristalisale dve teme:

Ćutanje vs govor – subverzivno ćutanje ŽUC- a kao čin političke pobune i otpora i neposlušnosti; ćutanje kao pristajanje, ćutanje o zločinima počinjenih u naše ime; prećutkivanje kao strategija omalovažavanja doprinosa žena itd.

Rodno osetljiv jezik vs norma – ‘rodno osetljiv jezik je doprinos ravnopravnosti muškaraca i žena, norma treba da postoji, ali ona mora da se menja, norma je fleksibilna’ (*Svenka*); ‘Jezik je živa materija. Naša odluka je da budemo neposlušne. Ne treba da budemo zaglavljani u jeziku, nego da kreiramo svoj jezik’ (*Sanja*) itd.

II sesija,

Da li je moguća drugačija moć – sada i ovde? (o učešću žena u javnoj moći/politici na Zapadnom Balkanu: forma bez sadržaja, partijski zadatak, ispunjavanje integracionih EU standarda i/ili?...)
Učestvuju: *Tanja Ignjatović*, Autonomni ženski centar, Beograd;

Ljupka Kovačević, Anima, Kotor; Jadranka Miličević, Fondacija CURE, Sarajevo; Selena Ristić Vitomirović, glumica i aktivistkinja, Zaječar, Sofija Nedeljković, #1 od 5 miliona“, Beograd

Moderirale: Snežana Jakovljević i Staša Zajović

Rezime izlaganja učesnica panela:

Tanja Ignjatović:

- Tokom Devedesetih godina 20. veka stvarane su šire vrednosno političke platforme (između ženskih grupa, sindikata, progresivnih političkih partija, medija) protiv režima S. Miloševića;
- Nakon pada režima u Srbiji, početkom 2000. godine rad sa političarkama i bavljenje kvotama, uglavnom je bio nametnut od strane donatora: radi budućih EU integracionih procesa, ali i radi ublažavanja neravnoteže moći u javnoj sferi;
- Prestanak rada sa političarkama od 2006. godine, a od 2016. potpuni prekid komunikacije sa političarkama 'jer formalno štancovanje zakona koji nikad neće biti primenjeni, usvajanja raznih rezolucija i konvencija itd. daju legitimitet režimu u Srbiji;
- Najnoviji predlozi i pozivi na tzv. društveni dijalog predstavljaju politički manevar režima: 'neće dovesti do promena a celokupna situacija je otežana posledicama pandemije';
- Režimska zloupotreba rodne ravnopravnosti: 'Vučiću je tema rodne ravnopravnosti i kvota kompenzacija za to što nije otvoreno nijedno poglavlje, nećemo u EU i nećemo da rešimo Kosovo';
- Ne postoji obaveza solidarnosti sa ženama na poziciji moći: 'zašto bih ja branila Brnabićku, koja je prva žena u Srbiji? Pa neka ona ustane i neka svojim poslanicima kaže ono što treba da im kaže, to će braniti i sve druge. To je cena mesta na kome se ona našla. Ja neću to';
- Alternative postoje: decentralizacija, razvijanje kritičkog mišljenja kod mladih, vrednosno a ne projektno povezivanje itd.

Ljupka Kovačević:

- Tzv. veliki projekti sa političarkama su propali u Crnoj Gori, u Animi se nismo bavile ženama u politici jer je to bilo 'ponižavajuće';
- Neispunjena očekivanja nakon sticanja nezavisnosti Crne Gore (2006.) – EU je forsirala razne ženske inicijative oficijalnog karaktera bez ikakvog uticaja na mijenjanje položaja žena;

- *Posle izbora (avgust 2020.) na vlasti su ljudi koji zagovaraju klerofašizam, broj žena na pozicijama moći je još manji, ali rastu napadi na političarke;*
- *Štancovanjem zakona koje podržava EU civilno društvo je zloupotrebjeno na putu ka EU - svedeno je na pisanje zakona i istraživanja, na izradu 'dobrih' izveštaja a radi obezbeđivanja sredstava;*
- *Crna Gora je među prvima prihvatila Istanbulsku konvenciju - u praksi ništa ne rade, čak su u protiv te konvencije;*
- *U Crnoj Gori nema nikakve političke alternative iz dva osnovna razloga: zbog ulaska u EU, organizacije se projektno povezuju, a ne ideološki i vrijednosno. Sa druge strane, kritičke NVO se popravljaju sistem, a ne mjenjaju ga. Vi ne možete da dobijete projekat EU ako ne saradujete sa institucijama države;*
- *Nemamo obavezu da se solidarišemo sa svim ženama - 'ne moram da se pravdam zbog toga';*
- *Alternative su u povezivanju i zajedničkom radu sa ženama izvan oficijelne scene - ženama koje preskaču rodne uloge - majke koje su se borile za svoja socijalna prava, Gara sa Sinjajevine koja je spriječila vojne vježbe itd.*

Jadranka Miličević:

- *Sve rezolucije, konvencije, zakone, sve to prvo potpisuje BiH kao država sve ispoštuje, a sve je puka forma koja ništa ne mijenja;*
- *Imidž žena u javnoj sferi, ne samo političarki je uglavnom negativan – to se odnosi i na nositeljke javnih javnih funkcija je uglavnom negativan jer su mnoge došle na vlast preko moćnih muških srodnika (oca, muža), zbog zloupotrebe moći, koruptivnih radnji;*
- *Političke partije, kako one nacionalne tako i tzv. građanske u BiH žele žene na listama samo zarad manipulacija, rodna pitanja služe za ubiranje političkih poena - žene su izgubile u političkim partijama, čak i one nezavisne kandidatkinje, koje smo mi ohrabrile. I građani i građanke su iz iznevjerili...*
- *Alternativa je u saradnji sa određenim političarkama - Fondacija CURE imaju sporazum o saradnji sa određenim političarkama koje su građanske orijentacije.*

Selena Ristić Vitomirović:

- *Veoma uspešno aktivističko iskustvo i snažan uticaj na lokalnom nivou sve do dolaska na vlast SNS-a - sledi odmazda u vidu oduzimanje prostorija Dečjeg centra, gubitak posla 'ostala bez posla u pozorištu gde sam kao glumica radila 28 godina, nigde u Timočkoj krajini, ne mogu da se zaposlim kao glumica';*
- *Nastavak aktivističke borbe kroz Partiju slobodnih građana/*

PSG, razočaranje jer se PSG zalagao za bojkot izbora (jun 2020.) - 'onda dođe direktiva da se ide na izbore! Ja sam sebe ponizila time što sam pristala da budem na listi za izbore. Ta epizoda se završila prošlog leta';

- *Pokretanje građanske inicijative Zaokret 'udruženja hrabrih ljudi - 'mi sve imamo istu ideju, znamo da ako pobedi SNS na lokalnu (28. mart 2021.) nećemo moći ništa da uradimo;*
- *Alternativa je u doslednosti, stalnom aktivizmu, uznemiravanju režima 'neću gradonačelnika da pitam da izađem na svoj skver, ništa ne može da me spreči da nastavim da se vodim istim principima.'*

Sofija Nedeljković:

- *Mladima je veoma teško u politici: 'političke stranke imaju hijerarhiju i mladi tu ne mogu da dođu do reči, ne mogu da učestvuju u donošenju političkih odluka;*
- *Mlade žene su diskriminisane u politici: nailaze na različite osude, na razne pogrdne reči koje im se govore; često smo žrtve stereotipa, seksizma;*
- *Alternativa je u pokretu #1 od 5 miliona#: izabrala sam borbu u tom pokretu, jer tu hijerarhija ne postoji, kod nas svako može da kaže šta misli, da učestvuje u donošenju odluka, svi radimo zajedno i mislim da zbog toga i uspevamo.'*

Komentari tokom diskusije:

'U Crnoj Gori NVO se povezuju oko projekata i istraživanja' (*Sabina*); 'Ana Brnabić kao premijerka lezbejka nije doprinela lezbejkama, nego je pogoršala položaj lezbejki. Važno je da se kritikuje njena pozicija zloupotrebe moći. S druge strane, kada Ana Brnabić dobija lezbofobične i mizogine komentare (...) Mi kao feministkinje imamo dužnost ne da branimo Anu kao pojedinku, nego da reagujemo na lezbofobiju i mizoginiju' (*Mina*); 'Sve je kooptirano, zloupotrebjeno, sve teme, a posebno rodna ravnopravnost, i pitanje kvota' (*Fahrudin*) itd.

III sesija,

Žene žele moć, ali kakvu? (o značaju učešća žena, sadržaju moći, menjanju strukture moći...)

I deo: *Gde stojimo sada?* – kratka dinamička vežba u kojoj su se učesnice/i opredeljivale u odnosu na stereotipnu izjavu 'Čim uđu u svet politike, žene postaju gore od muškaraca'.

Iskristalisala su se tri osnovna stava:

„*Slažem se sa izjavom*“ - jer je većina žena u politici većina žena u politici „samo broj i neki paravan“ (*Suvada*), „partijske vojnkinje“ (*Sabina*), „slušateljke muških potreba“, „nositeljke muške moći“ (*Snežana*) itd.

„Neodlučna sam“ – ‘neke političarke su se borile za naša zajednička prava’ (Zinaida); ‘za razliku od sadašnjih žena na pozicijama moći (SNS), neke žene ponašale su se odgovorno i sa njima smo sarađivale’ (Ljilja);

„Ne slažem se sa izjavom“ – ‘Patrijarhalna je matrica da stalno kritikujemo žene. Ima žena koje na pozicijama moći nešto menjaju’ (Mina) itd.

II deo: *Zašto je važno učešće žena u javnoj moći?* - tokom rada po grupama većina učesnica/ka smatra da učešće žena u javnoj moći menja odnos prema ulozi žena u društvu, omogućava da žene promene predstave o samima sebi, podstiče žene da postanu subjekti vlastitog života, da ne budu svedene na tradicionalne uloge supruge, majke i domaćice. Upozoreno je na opasnost od ugrožavanja reproduktivnih od strane verskih zajednica i države, a ekonomska kriza, uslovljena ratovima '90-ih i svetskom finansijskom krizom, u poslednjih trideset godina, oduzela je ženama Jugoslavije već ostvarena prava, a pre svega pravo na rad, svodeći ih na jeftinu robovsku radni snagu itd.

Moderirale: *Tanja Marković, ŽUC, Beograd i
Snežana Obrenović, ŽUC, Kraljevo*

ONE SU SE USUDILE – I NEKADA I SADA...

I deo – Tri jake žene u svetu muške moći: *Elionora Akvitanska* (1122- 1204); *Jovanka Orleanka* (1412-1431) i *Margarita de Valoa* (1553- 1615) – uporedni pogled na tri izuzetne žene u svetu muške dominacije – jedan pogled u francusku istoriju na tri žene iz tri različita doba... predstavlja: prof. dr *Nermin Vučelj*, vanredni profesor na Filozofskom fakultetu (Katedra za francuski jezik i književnost) u Nišu.

II deo – Drugačija moć je moguća... o ženama koje su sa institucionalnog nivoa napravile značajne pomake; predstavljene su sledeće žene:

Luiza Morgantini/Luisa Morgantini - Moć međunarodne ženske politike – (bivša poslanica EU parlamenta, bivša potpredsednica Evropskog parlamenta, liderka pokreta solidarnosti sa Palestinom, aktivistkinja Međunarodne mreže Žena u crnom)

Manuela Karmena Kastrijlo/Manuela Carmena Castrillo – čuvena gradonačelnica Madrida (2015-2019), a njena najveća dostignuća na tom položaju su: participativni budžet; Smanjenje duga grada Madrida, pomoć najsiromašnijim predgrađima; rodna ravnopravnost ‘feministički Madrid’; Dan ponosa LGBTQ itd.

(Predstavila Staša Z.)

Sana Marin – premijerka Finske; 2019. postala je najmlađa premijerka u svetu, liderka

Socijaldemokratske stranke. Organizovala je konferenciju za medije o koroni namenjenoj deci, odgovarala je na sva njihova pitanja.

Džasinda Ardern – premijerka Novog Zelanda; od početka epidemije mediji je nazivaju 'najefikasnijom liderkom na svetu'. Postala je premijerka 2017. (Laburistička partija) i svojim postupcima više puta je pokazala da je državica za primer, saosećajna i odlučna. (Predstavio: Miloš Urošević).

Moć vrline i vrlina moći –Verica Barać (1955. – 2012.) – antiratna aktivistkinja, usred bombardovanja (1999.) učestvovala u osnivanju Građanskog parlamenta u Čačku; nekadašnja predsednica Saveta za borbu protiv korupcije; na tom mestu, sve do smrti, Verica devet godina neumorno radi na temeljnoj i beskompromisnoj borbi protiv korupcije koju označava kao „sistemsku bolest“ u Srbiji. (Predstavila: Nastasja Radović).

UMETNIČKO–AKTIVISTIČKI PROGRAM

„O S(a)vesti – Sanja Krsmanović Tasić i Jugoslav Hadžić (Hleb teatar, Beograd)

“O S(A)VESTI” je predstava o *Dadi Vujasinović*, novinarki lista “Duga” koja je prvih godina ratova devedestih izveštavala sa ratišta, a zatim otvoreno, jasno i istinito pisala o događajima na političkoj i društvenoj sceni naše zemlje. Život je izgubila pod nerazjašnjenim okolnostima 8. aprila 1994. Imala je trideset godina.

Nedelja, 21. mart

Prva sesija je bila posvećena finalnim dogovorima o uličnoj akciji “*Stop rasizmu*” povodom 21. marta – Međunarodnog dana borbe protiv rasizma; akcija je održana istog dana, o čemu je bilo reči u ovom izveštaju.

Druga sesija se ticala dogovora o zajedničkim aktivnostima Mreže u narednom periodu i evaluaciji.

Evaluaciju je moderirala Ljupka Kovačević: Šta je za vas značilo ovo okupljanje? I koji značaj pridajete ovom zajedničkom radu i druženju?

Tokom evaluacije učesnice/i su izneli zapažanja i utiske:

- **Susret uživo – direktna komunikacija, prevazilaženje straha, preskakanje granica, uzajamna podrška, prijateljstvo, solidarnost...** (‘Najvažije je ovo direktno susretanje, nikakve online stvari ne može da zameni susrete uživo’; ‘Možemo da radimo i u ovim okolnostima, u vreme restrikcija i objektivne opasnosti u vreme pandemije. Ovo je jedan istorijski skup’; ‘Meni je najvažnije što smo se suočile

sa strahovima koje nam nameću i sa nepravdama koje doživljavamo od strane ovog režima“ itd.

- **Prostor za sticanje novih znanja, za zajedničko promišljanje, preispitivanje...** ('Na ovim sastancima Mreže čujem stvari koje ne mogu da čujem nigde drugde'; 'Uvek su odabrane jako važne teme koje nam odlični predavači/ce prikazuju na jedan drugačiji a aktuelni način. Ova vrsta edukacije u društvu gotovo da ne postoji'; 'Meni je prvi put da sam na Mreži, pomogao mi je da razmišljam na još neke načine, da otvorim svoje vidike' itd.
- **Angažovana umetnost** - izvanredna pozorišna predstava ime „O S(a)vesti“, promocija izdanja (*Kraljevačka hronika panka*) (Vojkan Trifunović; *Pjesme o istospolnoj ljubavi*) (Ramiza Berbića) *Aktivistkinje i aktivisti izrazili/e su duboku ganutost, oduševljenje predstavom jer 'privilegija je da u ovim okolnostima gledamo predstavu', zahvalnost na trudu i umeću Sanji i Jugoslavu, kao i Ramizu i Vojkanu...*
- **Istrajnost, neodustajanje od borbe...** (' Neodustajanje od borbe. To mi je ispunilo srce'; 'U trenucima kada posustanemo i kada mislimo da borba nema smisla, da ste sami, ŽUC je tu i vi možete tu da dođete da gradimo svoje veze i kontakte“;
- **Proširen je krug mladih aktivistkinja i aktivista Mreže, a posebno oduševljenje je izazvao dolazak aktivista iz Preševa...**

OBRAZOVNI PROGRAMI

- pored već navedenih, u ovom izveštajnom periodu realizovani su, u okviru Mreže, i sledeći obrazovni programi (ženski mirovni aktivizam, feministički diskusioni kružoci, aktivističko-umetnički susreti...):

Ženski mirovni aktivizam, Đulići, Bosna i Hercegovina

Obrazovni program koji udruženje građanki „Anima“ iz Đulića i Žene u crnom, Beograd organizuju od početka 2016. godine. Susreti u okviru Ženskog mirovnog aktivizma jačaju povjerenje, uzajamnu podršku i solidarnost, šire prostore ženske autonomije i samopouzdanja. I ovaj susret je nastavak dugogodišnje saradnje, prijateljstva, uzajamne podrške i zajedničkog rada „Anime“ i ŽUC-a.

U ovom izveštajnom periodu organizovana su dva susreta:

Đulići, 2. mart

– na *osamnaestom* susretu održanom učestvovala su **24** žene iz sedam mesta sa područja Zvornika (Đulići, Glumina, Đetići, Dugo Polje, Grbavci, Klisa, Sapna), sa područja Srebrenice (Bajramovići i Potočari) i Beograda.

Na prvoj radionici 'Za bolje upoznavanje sebe i drugih', učesnice su iskazivale svoje potrebe i želje, uglavnom vezane za: nestanak korone i ponovno okupljanje porodica, zajedništvo, ženski aktivizam, putovanja itd.).

Druga radionica:

– Stubovi patrijarhata – vizije feminizma

Najčešće asocijacije žena vezane za patrijarhat su: crkvena zajednica; zakoni koji moćnici nameću, 'konzervativno patrijarhalno vaspitanje, nametanje pravila; mnoge silovane žene u ratu nisu o tome progovorile iz straha da ne budu odbačene' (Šehida).

U nastavku radionice učesnice su se izjasnile protiv nametnutih uloga a za autonomiju i slobodu izbora u vezi sa materinstvom i brakom; pobunile su se zbog nejednakosti muškaraca i žena ('žene nisu slabiji pol, ali mi nismo imale šanse kao muškarci'), kao i zbog predstava o ženama kao žrtvama ('očekuju da mi žene žrtve ratnih zločina budemo jadne, da izazivamo sažaljenje...to nas jako ponižava' itd.).

Ženska biblioteka Đulići – u okviru redovnih razmena o pročitanim knjigama, žene su komentarisale pročitane knjige u prethodnom periodu autorki: Lane Bastašić, Rumene Bužarovske, Emili Bronte, Zorice Jevremović itd.

Đulići, 1. april 2021.

Tokom evaluacije iskazale su da im je izuzetno važna 'sticanje znanja, metod rada, opuštena i prijatna atmosfera itd.

– *devetnaestom susretu* učestvovalo je **19** žena iz sledećih mesta: Lupe, Kučić kula, Grbavci, Đulići, Šetići, Klisa, Goduš i Beograd.

Prva radionica 'Čuvajmo i negujmo prirodu!' bila je posvećena očuvanju životne okoline – sveta svih živih bića itd.

Na drugoj radionici 'Stubovi patrijarhata – vizije feminizma,' žene su odlučno odbile patrijarhalnu predrasudu da je 'ženi mesto u kući' i najviše su izrazile potrebu za školovanjem 'da sve žene budu obrazovane'. Mnoge su izrazile ogorčenost što nisu bile u mogućnosti da se školuju 'ljuta sam jer mi nisu dali da se školujem'. Što se tiče odnosa u porodici i patrijarhalne uloge žene kao 'stuba porodice, žena mora da se žrtvuje, jer od nje zavisi sklad u porodici', većina žena su ratne udovice koje preuzimaju 'odgovornost za sve', ali da se trude da vaspitavaju decu za ravnopravnu podelu posla u kući. U vezi sa seksualnošću, najviše su govorile o ratnom zločinu silovanja – prećutanim traumama 'žene nemaju prostora ni snage da o tome progovore, još o tome mnoge čute najviše zbog straha od odbacivanja sredine' itd.

Treća radionica je bila posvećena **vakcinaciji protiv kovida-19**. Premda je u tom periodu u njihovoj sredini bilo jako malo dostupnih vakcina, deo žena je kazao im osnovni motiv za vakcinaciju 'da se vidimo i sastanemo sa djecom, koja žive u inostranstvu'. Kod dobrog dela žena odbijanje vakcinacije vezano je uticaj antivakcerskog pokreta koji šire paniku i nepoverenje itd.

Na čitalačkom kružoku žene su komentarisale pročitane knjige, a na završnoj radionici smo se dogovorale o zajedničkim aktivnostima u narednom periodu.

FEMINISTIČKI DISKUSIONI KRUŽOCI/FDK

Novi Sad, 6. mart

– **Ženske studije kao akademski i aktivistički visokoškolski obrazovni program kod nas** – Ženske studije i istraživanja (ŽSI) iz Novog Sada pokrenule su seriju konsultativnih sastanaka sa temom o ženskim studijama u Srbiji. Ovo je treći sastanak od septembra 2020. u organizaciji Ženskih studija i istraživanja, Novi Sad, ŽUC, Beograd, a održan je u prostorijama udruženja IZ KRUGA, Vojvodina, a učestvovalo je **13** osoba iz Beograda, Novog Sada i Subotice.

O istorijatu Ženskih studija/ŽS je govorila profesorka emerita **Svenka Savić** – u Novom Sadu i Beogradu deluju u kontinuitetu, dok su povremeno u pojedinim gradovima (Subotica, Niš, Užice, Valjevo, Kraljevo, Prijepolje, Kotor) održavana predavanja ŽS, skupovi, istraživački projekti i dr).

Daša Duhaček je govorila o istoriji ŽS u Beogradu; **Staća Zajović** je napravila kritički osvrt na rad ŽS u Srbiji (dostignuća, izazovi, sporovi...). U drugom delu sastanka predstavljeni su rezultati

projekta o starima „Šta žene 65+ ne mogu danas u Srbiji?“ -- kućni pritvor za generaciju 65+ se nastavlja u staračkim domovima a sve u ime 'zaštite' zdravlja, a ima i rodnu konotaciju-najviše pogađa penzionerke. Na kraju su dogovorene zajedničke aktivnosti u narednom periodu.

Novi Sad, 24. april– FDK je održan u organizaciji: Ženske studije i istraživanja, Iz kruga...Vojvodina i ŽUC, Beograd u prostorijama Iz kruga...a prisustvovalo je **13** žena iz Novog Sada, Beograda i Subotice.

U prvom delu predstavljen je finalni izveštaj o projektu Ženskih studija i istraživanja "Šta žene od 65+ (ne) mogu danas u Srbiji".

Drugi deo je bio posvećen **Nedi Božinović** (1917. – 2001.), rođena kod Dubrovnika, završila Pravni fakultet u Beogradu, 1939. Kasnih tridesetih godina, Neda je bila aktivna u studentskom i ženskom pokretu. Tokom Drugog svetskog rata, Neda je bila antifašistička borkinja, aktivna u Antifašističkom frontu žena, kao i u Narodnooslobodilačkoj borbi. Posle rata, Neda je bila poslanica u Saveznoj skupštini, i sudijka Ustavnog suda. Povukla se iz političkog života 1974. godine. Tokom rata u Jugoslaviji, bila je aktivistkinja Centra za antiratnu akciju, aktivistkinja i jedna od osnivačica Žena u crnom. Neda je autorka knjige Žensko pitanje u Srbiji u 19. i 20. veku (1996.), kao i brojnih eseja o rodu, nacionalizmu, militarizmu.

Prikazana su dva dokumentarna filma Grupe za video aktivizam ŽUC-a:

"Neda Božinović Kontinuitet borbe za mir i ženska prava" (17.15 min.) – dokumentarni film o Nedi Božinović (1917. – 2001.), jednoj od osnivačica Žena u crnom.

"Neda Božinović – od partizanke do antimilitaristkinje" (15.45 min.) – dokumentarni film, razgovori sa Nedom B. o njenom učešću u Drugom svetskom ratu, uzrocima raspada SFR Jugoslavije, itd.

O Nedi, o njenom antiratnom, feminističkom aktivizmu, kao i o njenom istoriografskom delu govorile su: Svenka Savić, Senka Knežević, Miloš Urošević, Violeta Đikanović, Staša Zajović (ŽUC).

Beograd, 21.– 23. april

AKTIVISTIČKO-UMETNIČKI SUSRET U BEOGRADU

Aktivističko-umetnički susret u organizaciji Žena u crnom, Beograd i omladinske grupa LIVRIT, Preševo. Cilj susreta je jačanje interetničke i interkulturalne solidarnosti, uzajamne podrške, saradnje i prijateljstva, negovanje kulture sećanja i aktivističko-umetničkog angažmana. U ovom susretu učestvovalo je šest aktivista/kinja iz Preševa i aktivisti/kinje ŽUC-a. Tokom susreta održani su sledeći događaji:

- 21. april – učešće aktivista/kinja na debati o antifašizmu u prostorijama ŽUC-a
- 22. april – Poseta Muzeju savremene umetnosti – izložba čuvene fotografkinje Goranke Matic; zajednička šetnja Dunavskim kejom; praćenje Martovskog festivala dokumentarnog filma;
- 23. april – *Zašto?* - prisustvo komemoraciji ubijenim radnicima RTS-a tokom bombardovanja 1999. u 2:06, zajedno sa aktivistima/kinjama ŽUC Beograd, ženama iz BiH (Đulići, Tuzla);
- 23. april – *Javni čas – Masovne grobnice u naselju 13. maj – obilazak nekadašnje* masovne grobnice u beogradskom naselju Batajnica (oko 10 km od centra Beograda). U ovoj masovnoj grobnici pronađeni su posmrtni ostaci 744 kosovskih Albanaca, ubijenih 1999. godine na Kosovu. Javni čas održao je *Mirko Medenica*, pravnik, aktivista Žena u crnom.

U ovom periodu učestvovala smo i u aktivnostima srodnih organizacija civilnog društva:

25. januar

„**Procena rizika i naši odgovori na njih**“ - online radionica u organizaciji švedske fondacije Kvinna till Kvinna/KTK; na ovom sastanku su učestvovala aktivistkinje ženskih grupa/ organizacija iz Srbije koje podržava KTK – učestvovalo petnaest aktivistkinja i predstavnice KTK iz Srbije i Makedonije.

15. april

“**O kampanji za ponovno uvođenje vojnog roka u Srbiji**” – o posledicama jačanja militarizacije, nacionalizma i autoritarizma u društvu, od 90-ih do danas. Takođe je bilo reči o prisilnoj mobilizaciji tokom ratova 90-ih, antimilitarističkom otporu, kampanjama za priznavanje prava na prigovor savesti (2003.) itd. Na ovoj online tribini u organizaciji Omladinskog centra CK13, Novi Sad. su govorili: *Ivan Đurić* (Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd), *Željko Stanetić* (Vojvođanski građanski centar) i *Staša Zajovič* (ŽUC, Beograd) a moderatorka je bila *Laura Pejak* (CK13).

SOLIDARNOST JE NAŠA SNAGA

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

I Solidarnost sa ratnim izbeglicama u Srbiji:

Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom.

Aktivnosti solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

- **Tuzla, Bosna i Hercegovina** – izbeglice su počele juna 2018. da pristižu u ovaj grad iz pravca Srbije i Crne Gore, kao 'tranzitnom' mestu ka Hrvatskoj. Hiljade izbeglica iz zemalja Bliskog istoka, ali i severne Afrike prošlo je kroz Tuzlu gde im neformalne grupe građana pružaju solidarnu pomoć. U ovom izveštajnom periodu **Ramiz Berbić** je u ime ŽUC-a tokom ovog izveštajnog perioda organizovao akcije solidarnosti sa izbeglicama u Tuzli: 1, 10. i 20. aprila.

- **Pljevlja, Crna Gora (na granici između Crne Gore i Bosne i Hercegovine): 16.– 19. mart** aktivisti/kinje ŽUC-a (Goran Lazin i Violeta Đikanović) posetile su otvoreni centar Bona Fide i pružile humanitarnu pomoć i podršku izbeglicama. *"Stigli smo u utorak predveče i ispratili jednu turu izbeglica koji su boravili u Bona Fide dva dana. Sve stvari u kući (prostorijama Bona Fide) su bile upotrebljene: posteljina, ćebad, vreće za spavanje, pa smo prionuli na posao čišćenja i pranja cele kuće koja ima dva kata. Očistili smo i podrum i klasifikovali garderobu. Svrha našeg dolaska je bila da pružimo pomoć u vidu hrane i sredstava za higijenu, itd). Takođe smo pravili sendviče i nosili na autobusku stanicu grupi izbeglica iz Alžira. Kada smo se vratili sa stanice, Goran je seo za mašinu i sašio prekrivače za krevete"* (iz izveštaja Gorana i Violete).

- **Pljevlja, Crna Gora (na granici između Crne Gore i Bosne i Hercegovine): 8.–10. april**, aktivistkinje ŽUC-a Mina Damjanović i Violeta Đikanović posetile su otvoreni centar Bona Fide pružajući solidarnu podršku izbeglicama smeštenim u hostelu Trebovina, u Pljevljima, kao i u Otvorenom centru Bona Fide. Bona Fide organizuje pomoć i podršku izbeglicama od 2017. i do sada je više hiljada izbeglica i migranata sa Bliskog istoka prošlo kroz ovaj centar, u kojem mu pružaju humanitarnu pomoć i solidarnu podršku.

Pored navedenog, solidarnost sa ratnim izbeglicama Žena u crnom izražavaju i druge aktivnosti: saopštenja – na srpskom i engleskom jeziku, za domaće i međunarodne mreže radi upoznavanja sa problemima izbeglica, njihovim položajem, njihovim ljudskim pravima, zloupotrebama, diskriminacijom, naročito tokom pandemije.

II Solidarnost sa aktivistkinjama tokom pandemije korona virusa

Od početka pandemije kovid-19 uspostavile smo razne vidove uzajamne podrške i solidarnosti u okviru Mreže ŽUC-a, o čemu je bilo reči u prethodnim izveštajima.

U ovom izveštajnom periodu nastavljena je praksa **solidarne podrška aktivistkinjama Mreže ŽUC-a** – podela humanitarne pomoći socijalno najugroženijim aktivistkinjama (skromnog obima, u skladu sa mogućnostima).

III Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana

- krivični postupak protiv generalnog direktora fabrike naoružanja "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana – Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su izvršili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović.

15. mart

– suđenje u Osnovnom sudu u Ivanjici je odloženo po četvrti put od novembra 2020. godine. Ovo ročište je odloženo jer je prvooptuženi Radoš Milovanović, u petak 12. marta 2021. godine podneo podnesak za odlaganje glavnog pretresa navodno zbog bolesti i o tome je sudu podneo lekarsko uverenje. Na današnjem suđenju trebalo je da svedoči *Marko Mitrović*, nekadašnji radnik u fabrici „M.Blagojević Namenska“ u Lučanima. On je bio prisutan u trenutku tragedije (14. jula 2017.), smatra se ključnim svedokom i sud nastoji da osujeti njegovo pojavljivanje na sudu. Odlaganje suđenja je izazvalo opravdani gnev porodice Milovojević i advokata V.Todorića, koji smatraju da se sve vreme opstruiše proces. „**Danas sam 119. put u ovom sudu.** Moja porodica i ja. Suđenja se odlažu kako se ne bi saznala istina“, kazao je Milovan Milivojević. U znak solidarnosti sa porodicom Milivojević ovom događaju u sudu prisustvovala su aktivistkinje ŽUC-a: Violeta Đikanović i Staša Zajović.

IV Suđenje za paljenje kuće novinara Milana Jovanovića

Bivši predsednik Opštine Grocka Dragoljub Simonović, optužen je da je podstrekavao na paljenje kuće novinar M. Jovanovića (portal Žig info). Ovom novinaru je 12.12.2018. godine podmetnut požar u kojem mu je izgorela kuća. Suđenje je počelo aprila 2019. i stalno se odlaže.

U ovom izveštajnom periodu održana su tri ročišta:

1. februar

– posle niza opstrukcija (11 održanih i 10 neodržanih pretresa), Zamenik tužioca, Predrag Milovanović, održao je završnu reč, govoreći, između ostalog, i o značaju novinarstva u slobodnim društvima, kao i o imperativima pravde i slobode itd.

11. februar

– Advokati odbrane, u svojoj završnoj reči govorili su o 'jačanju policijske države', insistirajući na 'zaveri vrhova policije i države protiv prvooptuženog Dragoljuba Simonovića i policijskim iznudama iskaza o priznavanju krivice druga dva optužena itd.

23. februar

– Na ovom ročištu izrečene su presude: sudija Slavko Žugić trojicu optuženih oglasio je krivim (za četvrtog, Igora Novakovića, postupak je odvojen): Dragoljuba Simonovića i Aleksandra Marinkovića (koji je u bekstvu) osudio je na četiri godine i tri meseca zatvora, a Vladimira Mihailovića na četiri jer su 'potpuno svesno i sa umišljajem počinili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti, a Simonović i Mihailović su to, prema presudi, uradili koristeći se podstrekivanjem'. Sudija je rekao da je proces „od početka bio opstruiran“ od strane optuženih i njihovih advokata, da je došlo do udara na dostojanstvo Suda i njega lično itd.

V Suđenje ministru policije Srbije Aleksandru Vulinu za govor mržnje

U Palati pravde u Beogradu održano je 5. aprila pripremno ročište po tužbi Komiteta pravnika za ljudska prava/Jukom protiv ministra unutrašnjih poslova Republike Srbije A. Vulina zbog govora mržnje. U toku svog mandata ministra odbrane a potom ministra policije Vulin je kontinuirano javno nazivao Albance 'Šiptarima' i vređao dostojanstvo albanske nacionalne manjine. Jukom smatra da se 'politika Srbije ne sme zasnivati na govoru mržnje'. U ime ŽUC-a su bile aktivistkinje: Mina Damnjanović, Violeta Đikanović i Staša Zajović. Sledeće ročište je zakazano za 15. septembar 2021.

(Integralne izveštaje sa navedenih suđenja možete naći na sajtu ŽUC-a)

DISKUSIONI KRUŽOCI, PREDAVANJA, DEBATE U PROSTORIJAMA ŽENA U CRNOM

– "SREDE U ŽUC-U"

Praksa redovnih diskusionih kružoka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano četrnaest (**14**) predavanja, debata, predstavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovalе oko **220** osoba.

20. januar

„Roza Luksemburg i nacionalno pitanje“, predavanje prof. dr Nade Sekulić (Katedra za sociologiju, Filozofski fakultet, Beograd - omaž Rozi Luksemburg (1871.-1919.) organizovan je povodom godišnjice ubistva (15.1.1919.). Bilo je reči o angažmanu Roze Luksemburg protiv rata, protiv ratnih kredita, nacionalizma, protiv ideja nacionalne države, a za primat klasnog nad nacionalnim, internacionalizma nad nacionalnim principom itd.

Događaj je održava u okviru ciklusa **“One su se usudile: o znamenitim ženama”** – razgovori, prezentacije, projekcije dokumentarnih i igranih filmova o znamenitim ženama tokom istorije koje su ostavile trag u umetnosti, književnosti, nauci; koje su išle protiv svog vremena, dominantnih društvenih tendencija, a koje su za to platile ponekad veoma visoku cenu, o onima koje su ostavile trag. Ovaj program je omaž njihovoj hrabrosti, uverenjima, posvećenosti, strasti...Na ovom događaju bilo je prisutno **19** osoba.

27. januar

„Ponovo zveckaju vojnim rokom! Stop!“ – o militarističkim kampanjama za ponovno uvođenje obaveznog vojnog roka u Srbiji. Najnovije inicijative koje dolaze iz državnog vrha Srbije u vezi sa vojnim rokom izazvale velike nedoumice jer je u januaru 2011. godine potpuno prestala zakonska obaveza služenja vojnog roka. Međutim, tada je bio ukinut vojni rok, ali ne i vojna obaveza. Dakle, po „slovu zakona“, radilo se o nekoj vrsti suspenzije vojnog roka.

Uvodničarka *Marija Ignjatijević*, istraživačica Beogradskog centra za bezbednosnu politiku/BCBP predstavila je istraživanje 'Stavovi građana o bezbednosti'. Prema istraživanju BCBP, oko 73% ispitanih je za vraćanje obaveze služenja vojnog roka, a njih 80% to objašnjavaju potrebom društva da se „mladi disciplinuju i kako bi se poštovala tradicija“, a Ignjatijević je naglasila da u tome nije bilo bitnijih razlika između stavova žena i muškaraca, mlađih i starijih.

Dejan Milenković, prof. dr Fakultet političkih nauka u Beogradu i *Milan Antonijević*, bivši direktor Jukom-a podsetili su na kampanju koju su vodili **JUKOM i ŽUC** i koja, kako je rekao „nije bila samo

zakonodavna“ već je promovisala i demilitarizaciju. Rezultat i te kampanje je, naglasio je on, „legalizovanje“ prava na prigovor savesti, 27.08.2003.godine. U razgovoru je učestvovalo **13** osoba i svi su se izjasnili protiv obaveznog uvođenja vojnog roka.

3.februar

„Locked up and excluded: Informal and illegal detention in Spain, Greece, Italy and Germany (Migreurop, 2020)/ *Zaključani i isključeni: neformalni i ilegalni pritvor u Španiji, Grčkoj, Italiji i Nemačkoj* - predstavlanje izveštaja koji se bavi pritvorom i drugim vrstama ograničenja slobode kretanja izbeglica i migranata u Španiji, Italiji, Grčkoj i Nemačkoj. Nalazi ovog istraživanja analizirani su i u kontekstu predloženog tzv. „Novog evropskog pakta o migracijama i azilu“, kojim Evropska Unija želi da reguliše oblast migracija u budućnosti. Izveštaj je predstavio *Mirko Medenica*, koji je učestvovao u istraživanju i pisanju ovog izveštaja, a bilo je prisutno **13** osoba.

10. februar

„Kćeri, zar ne vidiš da gorim“ autorke **Ivane Maksić** - knjigu **Ivane Maksić** (1984, Kragujevac, književnica i prevoditeljka, autorka više zbirki poezije i eseja, urednica više pesničkih antologija, kao i dva časopisa) predstavila je Jelena Nidžović, urednica u Izdavačkoj kući „Kontrast“, Beograd. Po mišljenju Nidžović, Ivana Maksić pripada „nevidljivim, nepostojećim“ tokovima ženske književnosti, angažovanoj poeziji, po temama i jezičkoj praksi koju koristi autorka“; razgovor je moderirala *Mina Damjanović* a predstavljanju ove knjige prisustvovalo je **8** osoba.

17. februar

„Jefimija: žena koja čeka“ – autorke *Minje Marđonović* 'ljubavnog, putopisnog i političkog romana'. Autorka romana (rođena 1989.) je politološkinja po obrazovanju. Pored mnogobrojnih autorskih tekstova i kolumni, autorka je i kratkog dokumentarnog filma *Kismet*.

Boraveći, sticajem okolnosti, na ostrvu Bali, Minja M. Je imala priliku da svoja saznanja i iskustva i iz tog perioda života, smesti u kontekst „problematike roda, klase i rase“. Glavnu junakinju svog romana (u čijem liku ima i elemenata autobiografskog), nazvala je po

istorijskoj ličnosti - *Jeleni Mrnjavčević* (u monaštvu *Jefimiji* - „prvoj srpskoj pesnikinji“). Tako se njena junakinja - savremena *Jefimija*, „radikalna, beskompromisna feministkinja“, na indonežanskom Baliju susrela sa zabranom abortusa i ilegalnim abortusima, ugovorenim brakovima itd.

Minja Marđonović spaja *'beletristika i anarhofeminizam'* i u svom prvom romanu „na razumljiv, liričan, prijemčiv način i jezik“ objašnjava feminističke teme.

Razgovoru koji je moderirala *Mina Damjanović* prisustvovalo je **16 osoba**.

24. februar

„**Rijaliti kao trenutni presek društva**“ (prema naučnim radovima dr **Jadranke Božić**, antropološkinje i kulturološkinje i drugih autora/ki). O vrlo aktuelnoj dominaciji rijaliti programa medijskim prostorom u Srbiji i njegovoj aktuelnoj društvenoj funkciji, govorio je **Lino Veljak**, u uvodu ovog razgovora, napominjući da rijaliti nije najnoviji fenomen medijske globalizacije već da svoje „preteče“ ima još u antičkim vremenima. Veljak je objasnio i *spregu kapitala, medija i politike* koja je u osnovi proizvodnje rijalitija, kao „proizvodnja sistematske agresije i prostaštva“ itd. Naglašeno je da su važni ciljevi hiperprodukcije rijaliti programa i tabloida u Srbiji: nacionalizam/rasizam, mizoginija, klevetanje političkih protivnika režima i pohvale vođi, skretanje pažnje sa krucijalnih socijalnih problema, državno organizovanog kriminala itd. U razgovoru je učestvovalo **16 osoba**.

3.mart“Prostitucija

– **kriminalna delatnost (nasilje prema ženama, trgovina ljudima itd.) ili izvor prihoda i sive ekonomije oligarhijskih grupa u Srbiji?**“- debata podstaknuta izveštajem Eurostata/ Evropske statističke agencije) koja je obavezala Srbiju da i prihode od nelegalne kriminalne aktivnosti uvrsti u svoj bilans od legalne ekonomije. Među ovim prihodima nalaze se i oni od prostitucije. Dr **Marija Obradović**, Institut za noviju istoriju, Beograd osvrnula se na istoriju prostitucije, uzrokovanu uglavnom 'siromaštvom,

nezaposlenošću i izrazom muške moći nad ženama'. **Jelena Hrnjak**, NVO *Atina* je naglasila da 'zabrinjava porast prostitucije, a još više zabrinjava odluka države da prostituciju razmatraju kroz prizmu ekonomije i prihoda – a radi se o kriminalnoj aktivnosti u kojoj su žene i devojčice izložene nasilju, zloupotrebama, riziku od trgovine ljudima. Umesto toga što govorimo o tome koliko prostitucija i druge vrste kriminala 'donose' ekonomiji, treba da govorimo o tome koliko država i svi građani/nke 'gube' novca zbog neefikasnog odgovora države na nasilje i zloupotrebu devojčica i žena' itd. Debatu je prisustvovalo **11** osoba.

10. mart

–Živeti protiv struje: Život i rad Zagorke Golubović (1930-2019), o delu čuvene sociološkinje i antropološkinje, saradnice ŽuC-a, govorila je prof. dr Nada Sekulić (Odeljenje za sociologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu); takođe će biti prikazan dokumentarni film o Zagorki Golubović, prčitani su delovi iz njene autobiografije ' *Moji horizonti – mislim, delam, postojim* (2012) itd. Događaj se održava u okviru ciklusa "**One su se usudile: o znamenitim ženama**". Ovom događaju prisustvovalo je **15** osoba.

17. mart

–Niotkuda/In the fade" (2017.), režija Fatih Akin (tursko nemački); o rasističkom bombaškom atentatu na tursko-nemačku porodicu, o nezadovoljavanju pravde na sudu i traganju Katje (čiji su sin i muž ubijeni) za neonacističkim počinocima zločina; ciklus projekcije filmova, razgovor povodom 21. marta – Međunarodnog dana borbe protiv rasizma i antisemitizma; na projekciji filma i razgovoru nakon toga učestvovalo je **8** osoba.

24. mart

–Socijalna distanca etničkih zajednica u Srbiji" – istraživanje Instituta društvenih nauka predstavio je dr Goran Bašić. Istraživanje je rađeno je na uzorku od **2130** Srba/Srpkinja i **759** predstavnika drugih etničkih zajednica u Srbiji (Albanaca/ki, Slovaka/kinja, Mađara/ica, Roma/kinja...). Istraživanje se bavilo kako socijalnim odnosima (bliskost-udaljenost), tako i integracionim potencijalima, zadovoljstvom u vezi sa ostvarivanjem prava nacionalnih manjina i diskriminacijom. Kao primer velike etničke distance Bašić je naveo odnose između Srba/Srpkinja i Albanaca/ki. Slični procenti se u ovom istraživanju pojavljuju i kada se radi o Romima/kinjama i njihovim stavovima. Jedna od najvažnijih stavki ovog istraživanja bila je diskriminacija. Po rezultatima 'Srbija opterećena prilično visokim stepenom diskriminacije (u neformalnim kontaktima, pri traženju posla, kod lekara, u policiji, na sudu, u školi). Diskriminisanim se osećaju i sami Srbi i Srpkinje, a ne samo pripadnici nacionalnih manjina. Najčešća diskriminacija se dešava u neformalnim kontaktima, u školi ili na poslu, a ređa je u organima javne vlasti' naveo je Bašić. Ovom razgovoru, koji je moderirala Staša Zajović, prisustvovalo je **17** osoba.

31. mart

"O fenomenu podrške balkanskim stabilokratijama i njihovim "prinčevima", neometanom napredovanju i "okoštavanju"

autoritarnih vladalaca, sa osvrtom na knjigu Florijana Bibera "Uspon autoritarizma na Zapadnom Balkanu" (izd. Biblioteka XX vek, Beograd 2020). Uvodničar je bio dr **Dušan Vučićević**, docent na FPN u Beogradu. On je naglasio da Florian Biber prikazuje situacije u nekoliko zemalja Zapadnog Balkana (*Srbija, Crna Gora, Albanija, Severna Makedonija, Kosovo, Hrvatska, BiH*), kao primere zemalja čije sisteme karakterišu izrazite ili manje izrazite odlike kompetitivnog autoritarizma i stabilokratske vlasti. Vučićević, kao i Biber, donekle izdvaja Hrvatsku iz tog „jata“, a za Severnu Makedoniju i delimično Crnu Goru, kaže da su prestale da budu stabilokratske zemlje, nakon promena na izborima 2017-te odnosno 2020. godine. On je izrazio i sumnju da je moguće da i u Srbiji u skorije vreme dođe do sličnih promena...U debati koju je moderirala *Nastasja Radović* učestvovalo je **14** osoba.

7. april

„O opoziciji u Rusiji“ – Dr **Jelica Kurjak**, bivša ambasadorica Srbije u Rusiji naglasila je da autoritarni pa i totalitarni režim V. Putina kontroliše sve državne institucije, ali i društvo. Kurjak je navela da u Rusiji postoje dve vrste opozicije: ona sistemska koja vlasti daje legitimitet (KP, Liberalno-demokratska partija *Vladimira Žirinovskog*) i nesistemska (Jabloko-*Grigorij Javlinski*, Navaljni).

Elena Vilenskaja/Vilenskaya, aktivistkinja Međunarodne mreže Žena u crnom iz Sankt Peterburga (skajpom) osvrnula se na položaj Navaljnog koji je u zatvoru i ima zdravstvene probleme, ali da u zatvorima "ima mnogo težih slučajeva političkih zatvorenika sa mnogo dužim kaznama, ali niko na njih ne obraća pažnju". O mogućnosti da se na vlast dođe preko izbora, Elena je kazala: "Nema poštenih izbora. Vlast je odmah tu da ih pretuče, ubije...Nikog to ne zanima..." Dodala je i da je propaganda u Rusiji "stravična", a na pitanje šta ona misli o padu Putinove popularnosti, odgovorila je da je u pitanju pogoršanje ekonomske situacije pod pandemijom i da je Putin narodu "samo dvaput dao neke sitne pare". Ipak, primetila je i to da za razliku od starijih "koji gledaju samo TV", mladi ljudi prate kretanja i iz nezavisnih izvora.

Razgovoru koji je moderirao *Stefan Milosavljević* prisustvovalo je **17** osoba.

14. april

14. april "Zajedičko promišljanje o posledicama pandemije" razgovor u okviru istoimenog ciklusa. U prvom delu predstavljeno je istraživanje **'Ocena efikasnosti institucionalnog odgovora na pandemiju COVID-19 u multietničkim zajednicama u Sandžaku/jugozapadnoj Srbiji i na jugu Srbije'**. Istraživanje je predstavio Fahrudin Kladničanin, Akademska inicijativa 'Forum 10' koja je zajedno sa SeCons – grupa za razvojnu inicijativu obavila istraživanje (od oktobra 2020. do januara 2021.).

On se na samom početku osvrnuo na situaciju koja je vladala u Sandžaku tokom letnjih meseci 2020.godine, kada je ovaj region bio zahvaćen najvišim brojem obolelih i preminulih od kovida-19. Naglasio je *nepouzdanost zvaničnih podataka o tome*, i istrajnost

jedne grupe građana koja već sedam meseci neprekidno protestuje. Pomenio je i veliki nedostatak lekarskog kadra (samo dva i to bolesna anesteziologa na 125.000 stanovnika, tokom razbuktavanja pandemije).

Prema sprovedenom istraživanju, zapaženi su: veliki propusti u organizaciji odbrane od pandemije (posebno u Novom Pazaru), nedostatak lekarskog kadra, a snabdevanju medicinskim materijalom i drugim sredstvima za tretman pacijenata najviše su doprineli: NVO, građani, dijaspora. *'Državi, političkim partijama na vlasti i verskim zajednicama bilo je u interesu da se prikaže manji broj umrlih'* rekao je F. Kladničanin i dodao da je *'u novopazarskim institucijama, pa i u zdravstvenim, velika korupcija, da se 90% obolelih lečilo kod kuće, prosperirale su i privatne klinike zbog straha i nepoverenja koje su ljudi imali u javno zdravstvo. Kladničanin je takođe istakao da „Građani Preševa i Bujanovca (pretežno albanske nacionalnosti) nemaju nikakvo poverenje u zdravstveni sistem, ne žele da se leče u Vranju, radije odlaze u Gnjilane/Kosovo“ jer ih je, kako je objasnio Kladničanin „strah da će im se nešto dogoditi“.*

U drugom delu debate *'Opasna pandemija antivakcerskog pokreta u Srbiji'* Kladničanin je kao predvodnika antivakcerske kampanje u Sandžaku pomenio lidera sandžačke Stranke demokratske akcije/SDA, *Sulejmana Ugljanina*. Kladničanin je rekao da smatra da rezerve građana prema vakcinaciji nemaju veze sa njihovom religioznošću, da nepoverenje dolazi zbog manipulacije stradalima i da je jasno da je vrh države znao da ljudi umiru u velikom broju. *Staša Zajović* je citirala podatak iz istraživanja o pandemiji na Zapadnom Balkanu koji pokazuje da 77, 1 % stanovnika Z. Balkana veruje u „teorije zavere“. U Srbiji je zabrinjavajući nizak nivo vakcinisanih među zdravstvenim radnicima, kao i to da antivakcerski lobi već odavno postoji, ima svoje redovne termine u tabloidima, u medijima sa nacionalnom frekvencijom, da su, slično kao u drugim zemljama, pretežno ultradesničarske nacionalističkog opredeljenja, da proizvode paniku i nepoverenje u vakcinaciju među građanstvom. Ovoj debati je prisustvovalo **17** osoba.

21. april

“O istorijskom revizionizmu, o anti-antifašizmu u Srbiji” – govorio je prof.dr Duško Radosavljević, predsednik Saveza antifašista Vojvodine. Povod za ovaj razgovor sa profesorom Duškom Radosavljevićem je njegov tekst „Nastavak politike književnim sredstvima“ koji je objavljen u Danasu, u kojem se Radosavljević bavi kritičkim osvrtom na roman *Vuka Draškovića „Ni rat ni pakt“* (Laguna, 2020). „Sam roman funkcioniše na principu kombinovanja „teorija zavere“, srpskih nacionalnih stereotipa i tračeva predratne i posleratne beogradske čaršije“. Tokom diskusije bilo je reči o fašizaciji putem „falsifikovanja istine“, „izjednačavanje fašista i antifašista, rehabilitaciji ratnih zločinaca iz II svetskog rata i iz ratova Devedesetih, brisanju antifašističkog nasleđa u obrazovnom sistemu itd. Debati su prisustvovala **24** osobe.

KAMPANJE I APELI

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovala smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama.

Podrška svim ženama žrtvama seksualnog nasilja!

– Glumica Milena Radulović je 17. januara 2021. godine optužila Miroslava Aleksića, vlasnika škole glume za silovanje. Za iste optužbe osumnjičenog terete još četiri žene. Preživele žene, od kojih su dve u trenutku izvršenja krivičnog dela bile maloletne osumnjičenog terete za silovanje i seksualno uznemiravanje. „Žene u crnom pružaju podršku hrabrosti koju su pokazale žene sa traumom preživljenog iskustva seksualnog nasilja, smatraju da je najvažnije progovoriti o zločinima prema ženama koje ne okružuje samo ćutanje, nego i krivica i sramota. Žene u crnom pozivaju pravosudne institucije države Srbije da i one preuzmu svoj deo odgovornosti, i da se sa deklarativnih osuda pređe na konkretno procesuiranje i klažnjavanje osumnjičenog. Na taj način, država bi poslala jasnu poruku kako žrtvama da nije uzaludno to što govore, ali i nasilnicima da takvo njihovo ponašanje neće biti tolerisano; na protiv, da će biti strogo kažnjeno“, naglašava se u saopštenju 18.1.2021.

Solidarnost sa 'ROG'-om u Ljubljani

– ŽUC je osudio varvarsko i bespravno rušenje Socijalnog centra 'Rog'. Naime, 19. januara 2021. privatna firma za obezbeđenje upala je, uz podršku policije, u Socijalni centar 'ROG' u Ljubljani i otpočela sa rušenjem zgrada i iseljavanjem korisnika ovog prostora. Došlo je do brutalnog fizičkog nasilja prema aktivistima/kinjama unutar prostora na kojem je izvršeno rušenje. Stara fabrika bicikla 'Rog' pretvorena je pre više od 15 godina u jedan od najvažnijih punktova aktivističkog – antifašističko/antirasističkog/internacionalističkog otpora ne samo u Ljubljani nego u celoj regiji i šire. Socijalni centar 'Rog' je bio centar alternativnog umetničkog stvaralaštva i kritičkog društvenog angažmana. Socijalni centar 'Rog' je bio prevashodno utočište za sve progonjene, otpisane, marginalizovane, potlačene – 'Izbrisane', žrtve etničkog čišćenja u Sloveniji; ratne izbeglice sa Bliskog istoka, Afrike, Azije... Poslednjih godina Žene u crnom iz Beograda su u prostoru 'Rog-a', zajedno sa aktivistkinjama i aktivistima tog kolektiva organizovale brojne aktivnosti – feminističke radionice, susrete solidarnosti sa izbeglicama, Izbrisanima... Socijalni centar 'Rog' postao je na mapi drugačije Evrope, jedna od najvažnijih tačaka internacionalističke solidarnosti i antifašizma, simbol otpora privatizaciji i nemilosrdnoj otimačini javnog dobra. Borba Socijalnog centra 'Rog' je i naša borba!“, kaže se u saopštenju 21.1.2021.

Protiv Vulinovog rasističkog govora mržnje

– Žene u crnom su najoštrije reagovala protiv presude Višeg suda u Beogradu kojom je aktuelni ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin oslobođen je optužbe za diskriminaciju, uvrede i jezik mržnje prema Albancima. “Sud je dao i pravno-institucionalnu moć jeziku mržnje, netoleranciji i ksenofobiji nad Albancima, posebno onima koji žive u Srbiji. Time se legalizuje šovinistički i rasistički govor mržnje koji dolazi do izražaja u korišćenju pogrdnog izraza ‘Šiptari’ za kosovske Albance” upozoravajući da “Takav govor Vulina i njemu sličnih duboko ponižava sve građane i građanke Srbije koji ne žele da prihvate podelu ljudskih bića na ljude prvog reda i ljude drugog reda niti podelu naroda na vrednije i manje vredne narode”, navodi se u saopštenju od 9.2.2021.

Ponovo zveckaju vojnim rokom – DOSTA!

–povodom militarističkih kampanja za ponovno uvođenje obaveznog vojnog roka Žene u crnom podsećaju da je Narodna skupština Republike Srbije usvojila je početkom 2011. godine Odluku o obustavi obaveze služenja vojnog roka, a na odsluženje vojnog roka upućuju se samo mladići i devojke koji to žele. U proteklih 11 godina, bilo je svega 11.000 lica na dobrovoljnom služenju vojnog roka, što ukazuje na nizak nivo interesovanja mladih za vojni poziv.

Žene u crnom se nedvosmisleno protive navedenim kampanjama, a postoje brojne prepreke ponovnom uvođenju vojnog roka jer je: Ustavom zagarantovano pravo na prigovor savesti, tako da nema mogućnosti uvođenja vojnog roka za one koji to ne žele, a oni koji žele mogu to da ostvare kroz dobrovoljno služenje vojnog roka; ponovno uvođenje vojnog roka koštalo bi državu ogromna sredstva – umesto toga neophodno je ulagati novac u ljudsku bezbednost – zdravlje, obrazovanje, zaštitu životne okoline, zaštitu žena od nasilja, itd. „Prigovor savesti je Ustavom zagarantovano pravo – to je naše pravo na izbor, na neposlušnost svim vidovima militarizacije društva! Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje!“ naglašava se u saopštenju 11.2.2021.

Pamtimo zločin u Štrpcima 27.2.1993. – 27.2.2021

– saopštenje ŽUC-a povodom 28 godina od zločina Štrpcima, kada su pripadnici Vojske Republike Srpske (VRS), na železničkoj stanici u Štrpcima (BiH), iz voza broj 671. koji je saobraćao na relaciji Beograd–Bar izveli i ubili 20 putnika, civila nesrpske nacionalnosti. Za zločin u Štrpcima trenutno su u toku postupci pred sudovima u Bosni i Hercegovini i Srbiji. ŽUC je i ovom prilikom upozorio na diskriminatorni odnos države Srbije prema porodicama žrtava: “Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Republike Srbije, iako nadležno za brigu o civilnim žrtvama rata, više

godina ignoriše porodice žrtava, od kojih su većina bili državljani Srbije. Zakonski okvir u Srbiji je diskriminatorni, pa članovi porodica žrtava ovog zločina su uskraćeni za prava samo zbog toga što su stradali van teritorije Srbije. Oni ne mogu da dobiju status članova porodica civilnih žrtava rata, iako su bili njeni građani. Taj status bi im omogućio materijalno mesečno obeštećenje. Kroz taj čin država bi na sebe preuzela odgovornost za počinjen zločin“.

Pandemija nasilja nad ženama

– povodom 8. marta, Međunarodnog dana žena, Autonomni ženski centar i Žene u crnom podsećaju da su žene širom sveta protekle godine bile, pored starih, suočene i sa novim problemima usled pandemije izazvane korona virusom i da su najviše na udaru bila radna i reproduktivna prava, kao i da se povećalo nasilje prema ženama u okviru porodice. „svedočimo da se ono tokom pandemije povećalo, ali takođe i da su početkom ove godine mnoge žene progovorile o (seksualnom) nasilju koje su doživele ili doživljavaju – unutar kuće, škole, fakulteta, na radnom mestu, na ulici... Svedočile smo istorijskom momentu prekidanja ćutnje o seksualnom nasilju koji ne sme ostati bez reakcije i podrške društva i države!“, naglašeno je u saopštenju.

Stop rasizmu! Ndal racizmin!

– u saopštenju povodom 21. marta – Međunarodnog dana borbe protiv rasizma, ŽUC je ponovio osude za govor mržnje, netolerancije i ksenofobije kako nad albanskom zajednicom u Srbiji, tako i prema kosovskim Albancima/kama. Najviši predstavnici države Srbije uvode rasistički i diskriminatorni termin ‘Šiptar’ u zvaničnu komunikaciju. Time se legalizuje šovinistički i rasistički govor mržnje i krše se Ustav i važeći zakoni itd.

KRIK, CRTA

Hajka na nezavisne medije i organizacije civilnog društva (KRIK, CRTA i Otvoreni parlament) – u najnovijim nastupima poslanika/ca vladajuće koalicije u Srbiji, u režimskim tabloidima i televizijama, ponavlja se scenario dobro poznat iz 90-tih godina prošlog veka.

Sadašnji režim koristi opskurne izjave i lažne podatke da bi po ko zna koji put „marginalizovao marginalizovane“: malobrojne nezavisne medije i predstavnike civilnog društva. „Kao organizacija civilnog društva sa višedecenijskim iskustvom progona, Žene u crnom, zahtevaju od institucija Republike Srbije da se prestane sa progonom kritički nastrojene javnosti i da se sankcionišu oni koji nam pripremaju „mračne“ Devedesete“, navodi se u saopštenju od 24.2.2021.

Protestna nota Predsedniku Ruske Federacije V. V. Putinu

– Žene u crnom su uputile protest predsedniku Ruske Federacije povodom nastavka represije nad građankama i građanima Rusije

i posebno Republike Ingušetije koji na miroljubiv način iskazuju neslaganje sa politikom ruske vlade i lokalnih vlasti u Ingušetiji. "Od početka mirnih protesta (jesen 2018.) na desetine demonstranata je završilo u zatvoru zbog navodnog sukoba sa snagama bezbednosti, iako su i svedoci tužilaštva svedočili u njihovu korist. Ovih dana, sedmoro lidera i liderki ovog protesta Akhmed Barakhoev, Malsag Užahov, Barakh Čemurziev, Musa Malsagov, Zarifa Sautieva, Bagaudin Khautiev i Ismail Nalgiev odlučili su se na štrajk glađu u pritvoru, kada je Zarifa Sotijeva, odlukom lokalnog suda, iz kućnog pritvora vraćena u istražni zatvor. Oni su, takođe, preko svojih advokata izjavili, da neće učestvovati u sudskom postupku. Žene u crnom kao feministička i antimilitaristička organizacija koja se protivi zloupotrebama moći države, naročito nad marginalizovanim grupama kao što je malobrojni inguški narod, traže podršku za mirne pobunjenike u zatvorima Ingušetije", naglašeno je u saopštenju 29.3.2021.

Pamtimo početak opsade Sarajeva – početak rata u Bosni i Hercegovini!

– povodom 29 godišnjice (6.4.1992.-6.4.2021.) od početka rata u BiH, ŽUC je podsetio na ogromnu odgovornost srpskog režima za rat u BiH. Ponovljeni su zahtevi: da država Srbija prestane da se meša u unutrašnje stvari Bosne i Hercegovine, da predsednik i premijerka Srbije i svi drugi predstavnici države poštuju sudski utvrđene činjenice o ratu u BiH i da prestanu sa negiranjem genocida i svih drugih ratnih zločina u BiH; da se prestane sa veličanjem i rehabilitacijom osuđenih ratnih zločinaca - da se zakonom uspostavi kažnjivost negiranja genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina; da se umesto opstrukcija suđenja pred Specijalnim sudom vode pravični i efikasni postupci protiv odgovornih za ratne zločine; da se uspostavi regionalna saradnja u cilju efikasnog procesuiranja ratnih zločina i otklanjanja posledica rata" naglašeno je u saopštenju.

Ko je doneo publikaciju o Srebrenici?

– u privremenoj kovid-19 bolnici u Areni, Beograd pacijentima su na raspolaganju tri publikacije, među kojima je i *Srebrenica – službena laž jedne epohe*. U toj brošuri, u izdanju 'Pečata' piše da je brojka od 8000 žrtava u Srebrenici 'napabirčena', osporavaju se dokazi Haškog tribunala, iskazi svedoka i forenzički nalazi. U saopštenju od 8.4.2021. zahteva se od Ministarstva zdravlja i Ministarstva odbrane da utvrde ko je omogućio dopremanje velikog broja primeraka navedene publikacije, zahteva i povlačenje te publikacije iz bolnice, kao i svih drugih javnih i državnih mesta na kojima je izložena. Saopštenje od 8. aprila su potpisale: Inicijativa mladih za ljudska prava, Žene u crnom, Beogradski centar za ljudska prava, Helsinški odbor za ljudska prava, Centar za praktičnu politiku, Centar za primenjenu politiku, Sandžački odbor za ljudska prava, Vojvođanski građanski centar i Građanska akcija Pančevo.

Srbija je obavezna da Hagu isporuči funkcionere Srpske radikalne stranke

– Žene u crnom najoštrije su osudile odbijanje režima u Srbiji da Međunarodnom rezidualnom mehanizmu za krivične sudove u Hagu isporuči dvoje funkcionera Srpske radikalne stranke. Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove u Hagu je više puta od vlasti u Srbiji tražio izručenje visokih funkcionera Srpske radikalne stranke, Petra Jojića i Vjerice Radete, ali je država Srbija svaki put odbila da ispuni svoju međunarodnu obavezu saradnje sa naslednikom Haškog tribunala. Petar Jojić i Vjerica Radeta se terete za nepoštovanje suda, jer su zastrašivali, pretili i nudili mito svedocima u postupku koji je protiv lidera Srpske radikalne stranke, Vojislava Šešelja, vođen u Haškom tribunalu. Šešelj je pravosnažno osuđeni ratni zločinac jer je podsticao progon, deportacije i prisilno raseljavanje vojvođanskih Hrvata. Predsednik Srbije i SNS, Aleksandar Vučić, nekadašnji visoki funkcioner Srpske radikalne stranke od koje je i nastala Srpska napredna stranka, odbija saradnju pod izgovorom da se dvoje optuženih ne terete za ratne zločine, nego za nepoštovanje suda. „Ovim licemernim postupkom A. Vučić pokušava da sakrije svoju ulogu jataka koji se protivio isporučenju optuženih za ratne zločine Haškom tribunalu, on hoće da spere sopstvenu odgovornost za zločine u kojima nije bio puki posmatrač već aktivni učesnik. Žene u crnom traže od nadležnih institucija Republike Srbije da poštuju svoje međunarodne obaveze, jer međunarodno pravo ima primat u odnosu na domaće zakonodavstvo i da u što je kraće mogućem roku, isporuči Hagu dvoje funkcionera Srpske radikalne stranke“, naglašeno je u saopštenju od 20.4.2021.

Pamtimo!

– povodom 22 godišnjice ubistva 16 radnika RTS-a, ŽUC podseća da je 23. aprila 1999. godine, u NATO bombardovanju Savezne Republike Jugoslavije, pogođena i zgrada Radio televizije Srbije, u Aberdarevoj ulici, u Beogradu. U tom trenutku, u zgradi se nalazilo 16 radnika, koji su tom prilikom poginuli. Odgovornost za njihovu smrt, prema sudski utvrđenoj činjeničnoj istini, snosi bivši direktor RTS-a Dragoljub Milanović. Uprkos tome što je imao jasnih saznanja da će zgrada RTS-a biti bombardovana, nije o tome obavestio svoje zaposlene.

ŽUC je izrazio saosećanje i solidarnost sa porodicama ubijenih i ponovio zahtev vlastima države Srbije da obeštete porodice žrtava i da priznaju svoju odgovornost za ovaj zločin.

Izveštaj priredila: Staša Zajović uz podršku: Miloša Uroševića,

Mine Damjanović, Nastasje Radović,

Nataše Milanović, Ramiza Berbića i Violete Đikanović.

Žene u crnom, Beograd, maj 2021.